

Un llibre d'anar i tornar

ARAGÓ, Narcís-Jordi
L'Empordà d'anar i tornar
 Edicions Baix Empordà
 Col·lecció Reculls, 4
 Girona 1992, 176 pp.

No ha de resultar difícil recomanar *L'Empordà d'anar i tornar*, de Narcís-Jordi Aragó, als lectors de la *Revista de Girona*. Té dos bons avals: l'ha escrit l'Aragó i l'Empordà n'és el protagonista. Però no és gens fàcil ressenyar un llibre, del qual han parlat ja empordanesos de tan bona ploma com Josep Vicente, que en va fer el pròleg, com Josep Valls, que en va fer la presentació pública al Museu del Suro de Palafrugell, com Joan Ferrerós, que en va fer motiu de comentari en un article del diari *El Punt*.

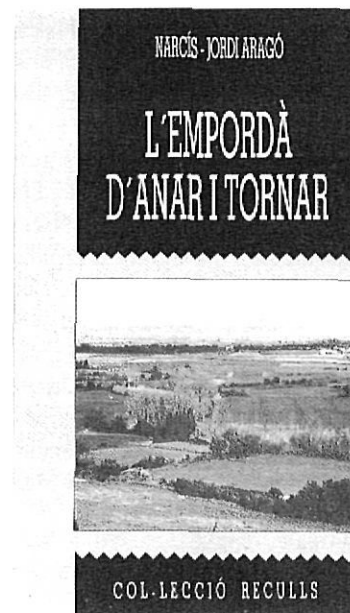
Un refrany popular de Menorca i una cita d'*El llibre de les dones* de Jaume Roig obren la porta a una breu presentació dels editors, al pròleg ja mencionat de Vicente i a unes fotografies de l'autor en diversos paisatges de l'Empordà, i en èpoques ben diferents de la seva vida (la de 1934 és una vertadera delícia). *Anades i tornades* és el títol que Aragó ha donat al seu pròleg, que segueix a continuació. Ens hi descriu el

moment en què va descobrir l'Empordà i la seva vinculació de totsemps, justifica la tria del títol i ens fa sentir les seves vivències a l'Empordà.

El cos del llibre és dividit en cinc parts i recull textos dispersos, que tenen com a nexa comú l'Empordà, publicats en diferents mitjans de comunicació, bàsicament a la revista *Presència*, al diari *El Punt*, i a la *Revista de Girona*, però també aplega conferències, discursos, pregons, pròlegs de llibres i fins i tot reportatges apareguts al diari *El País*, des de 1983 fins a 1991, sempre, però, sobre l'Empordà. El primer apartat, *Album de paraules*, reuneix precisament textos inèdits, pronunciats de viva veu. Peralada i els vins, Palafrugell i Pla en són els protagonistes.

Tot seguit, sota el títol de *Dietari intermitent*, Aragó ha agrupat els escrits que fan referència a llocs i a paisatges empordanesos. Des de Panissars a Sant Feliu de Guíxols, Aragó s'atura a Llançà, a Figueres, a la Bisbal o a Palamós i a tants altres indrets, per tal de denunciar amb el mateix abandonament desastres urbanístics o destrosses de la natura, per tal d'intentar salvar de l'enderrocament un edifici singular o per tal d'impedir la caiguda d'uns arbres centenaris, per tal de lluitar amb els seus mots de paper contra «la prepotència del poder econòmic i polític», o «la prepotència de la modernitat gratuïta i desarrelada». Però, al costat de la denúncia més punyent, Aragó també canta la bellesa i la tranquil·litat de pobles i paisatges, amb l'elegància i la fluïdesa que caracteritzen la seva prosa, i va enllaçant com les anelles d'una cadena les descripcions pròpies i les citacions de poetes i prosistes. I així, va teixint un tapís a mig camí entre la creació literària i el periodisme ben documentat.

Per la *Galeria de retrats*, tercer apartat del recull, desfilen algunes de les figures que l'Empordà ha donat durant aquest segle, des de les més conegudes, com Sal-

vador Dalí, Víctor Català o Gaziol, fins a d'altres menys conegudes o injustament oblidades, com Àngel Planells o Antoni Crosa. També aquí la veu de Narcís-Jordi Aragó s'aixeca amb l'objectiu de reivindicar aquells que, tot i la seva vàlua humana i professional, no han estat suficientment reconeguts. I al mateix temps dibuixa la semblança biogràfica d'empordanesos d'ahir i d'avui, amb precisió però amb molta concisió. Potser és que l'autor gaudeix més en parlar de paisatges que de figures? No estaria gens malament tenir de la mà de l'Aragó una més llarga galeria de retrats més extensos, a la manera dels *Homens notis* planians.

A *Papers sobre papers*, Narcís-Jordi Aragó torna als paisatges i als llibres. Alguns dels textos d'aquest quart apartat s'apropen a paisatges de l'Empordà a través de llibres que van des de la novel·la de Miquel Fañanàs ambientada a Platja d'Aro, fins a la gran obra d'Ivette Barbaza, *El paisatge humà de la Costa Brava*, tot passant per *El poema de l'Empordà*, d'Albert Serrano, o la primera biografia de Josep Pla, a càrrec de Xavier Febrés. La gran varietat de gèneres literaris glossats per l'Aragó en aquest apartat no és cap obstacle perquè surti airosos de la prova.

Finalment a *Cròniques del litoral* apareixen sintetitzats tots «els traumes i les expectatives de l'Empordà litoral, amb l'afegit del tros de Selva que li permet de completar el conjunt conegut com la Costa Brava». També aquí la crònica amable i la descripció poètica es donen la mà amb la denúncia i la reivindicació, amb la nostàlgia dels temps passats i l'esperança en el futur, les dues cares de tots els textos de l'Aragó.

Segons el mateix títol del llibre que comentem, l'Empordà de Narcís-Jordi Aragó és un Empordà d'anar i tornar. Els puc ben assegurar que els llibres de Narcís-Jordi Aragó són també llibres d'anar i tornar. «Tornar de l'Empordà, tornar a l'Empordà. És de la satisfacció de tornar-ne que en neix la necessitat de tornar-hi, la ineludible exigència de repetir la visita», diu l'Aragó en el pròleg. De la satisfacció de poder llegir els escrits de l'Aragó en neix la necessitat de tornar-hi, la mateixa ineludible exigència de repetir la lectura, i també les ganes de llegir-ne més. I això, ja ho saben bé els lectors de la *Revista de Girona*, és un privilegi que poden tenir ells cada dos mesos a través dels seus imprescindibles «Papers de butxaca».

Mariàngela Vilallonga

La història a l'abast dels joves

VERDAGUER i LLOVERAS, Esteve
El Neolític

Biblioteca de la classe, núm. 56
Graó Editorial i Diputació de Barcelona
Barcelona, 1991
64 pp.

Posar la història a l'abast dels petits i dels joves és el que pretén, precisament, la col·lecció de llibres didàctics publicada per Graó Editorial en col·laboració amb el Servei d'Ensenyament i Investigació de la Diputació de Barcelona, sota el nom genèric de «Biblioteca de la classe».

Descobrir aquesta sèrie de publicacions quan ja està en el número 56 i ha tractat temes d'història, economia, geografia, ciències, formació en general, etc, seria una desconsideració envers el lector. El fet de remarcar-ne, però, l'interès i l'èxit i posar com a exemple un dels darrers volums apareguts, per ser fet d'un gironí, ja ens sembla més plausible. En efecte, amb el títol *El Neolític* i el subtítol «De l'home caçador a l'agricultor», ha aparegut el treball que Esteve Verdaguier i Lloveras dedica a l'estudi d'aquesta etapa revolucionària de la prehistòria en què l'home abandona la vida nòmada i es fa sedentari i aprèn a cultivar la terra, a domesticar els animals, a polir les eines, a fer la ceràmica, a descobrir els primers metalls...

La sensibilitat didàctica de l'autor i de la col·lecció es manifesta, d'entrada, en trobar-nos amb una historieta detectivesca, de lectura fàcil i amena, que fa interessar el jove lector pel tema de l'arqueologia. Un cop creada la motivació, apareixen una sèrie de capítols destinats a centrar i desplegar el tema. Un s'ocupa del clima que emmarca la vida d'aquell mo-

ment, un altre incideix en el pas de l'economia de subsistència a una de producció i ens ofereix un mapa aclaridor on queden especificades les zones principals de desplegament del món neolític. Es parla de l'agricultura, de la ramaderia i de les tres teories —difusionista, d'aculturació i poligenista— que justifiquen l'avenç de la civilització corresponent.

L'evolució tecnològica i l'aparició de la ceràmica són estudiades amb particular atenció i amb força dibuixos, atenent, sobretot, al procés de fabricació, decoració i a la tipologia. No falta, tampoc, l'afusió a altres materials de l'època. De forma planera, el jove lector pot entendre l'abast cronològic de la cultura neolítica i la vida dels protagonistes: els assentaments humans, les cabanes, les malalties de l'època, els tipus d'enterraments, les restes humanes...

L'introdueix, igualment, en el tema de la mineria, llavors incipient, i de la metal·lúrgia, també en els seus inicis. Comenta, després, les manifestacions artístiques de l'home neolític, l'art rupestre, amb les corresponents zones d'expansió. Una part d'aquest art són les inscultures, igualment comentades.

El llibre, després de dedicar una particular atenció al neolític valencià, té l'encert de referir-se a la investigació arqueològica i ensenyar breument les tècniques elementals de datació del passat i l'ajuda de les anomenades ciències auxiliars de l'arqueologia. I per arrodonir el concepte, fa una proposta d'activitats i, entre elles, un joc divertit que ajuda a aprendre tot passant-s'ho bé. No manquen els documents per comentar, les taules cronològiques, la informació bibliogràfica i videogràfica, el llistat de museus on es poden completar els coneixements i un glossari o repertori de vocabulari bàsic referent al tema tractat.

Estem, doncs, davant d'un tractat breu, elemental però ben plantejat, de presentació atractiva, ben il·lustrat amb gravats i fotografies, que convida a la lectura i a interessar-se pel tema. D'això es tractava, en definitiva.

Joan Domènech i Moner

